

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA GOZDARSTVO IN OBNOVLJIVE GOZDNE
VIRE

Janez KERMAVNAR

**DREVESNE NARAVNE VREDNOTE V OBČINI
LOGATEC**

DIPLOMSKO DELO

Univerzitetni študij – 1. stopnja

Ljubljana, 2012

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA GOZDARSTVO IN OBNOVLJIVE GOZDNE VIRE

Janez KERMAVNAR

DREVESNE NARAVNE VREDNOTE V OBČINI LOGATEC

DIPLOMSKO DELO
(Univerzitetni študij – 1. stopnja)

HERITAGE TREES WITHIN MUNICIPALITY LOGATEC

B. Sc. Thesis
(Academic Study Programmes)

Ljubljana, 2012

Diplomsko delo je zaključek univerzitetnega študija Gozdarstvo in obnovljivi gozdni viri. Opravljeno je bilo na Katedri za gojenje gozdov Oddelka za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani. Terenski popis dreves je bil izveden poleti in jeseni leta 2012 na območju občine Logatec.

Komisija za študij 1. in 2. stopnje Oddelka za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire je dne 24. 5. 2011 za mentorja diplomskega dela imenovala prof. dr. Roberta Brusa, za predsednika komisije za zagovor pa doc. dr. Janeza Pirnata.

Komisija za oceno in zagovor:

Predsednik:

Član:

Datum zagovora:

Diplomsko delo je rezultat lastnega raziskovalnega dela. Podpisani se strinjam z objavo svoje naloge v polnem tekstu na spletni strani Digitalne knjižnice Biotehniške fakultete. Izjavljam, da je naloga, ki sem jo oddal v elektronski obliki, identična tiskani verziji.

Janez Kermavnar

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA

ŠD	Du1
DK	GDK 922.2:907.1(497.4Logatec)(043.2)=163.6
KG	drevesna vrednota/vrednotenje dreves/prostorska razporeditev/občina Logatec
AV	KERMAVNAR, Janez
SA	BRUS, Robert (mentor)
KZ	SI-1000 Ljubljana, Večna pot 83
ZA	Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire
LI	2012
IN	DREVESNE NARAVNE VREDNOTE V OBČINI LOGATEC
TD	diplomsko delo (Univerzitetni študij – 1. stopnja)
OP	II, 44 str., 6 pregl., 9 sl., 3 pril., 56 vir.
IJ	sl
JI	sl/en
AL	Na območju občine Logatec je predstavljeno aktualno stanje drevesnih naravnih vrednot, predvsem njihova prostorska razporeditev. Mnoga izjemna drevesa, zavarovana z občinskima odlokom iz začetka 90. let prejšnjega stoletja, namreč ne zadostujejo strokovnim kriterijem in njim pripadajočim merilom vrednotenja ali pa so preprosto propadla. Hkrati so podatki o drevesnih vrednotah precej skopi in pomanjkljivi. Delo na terenu je obsegalo popis vseh dreves, ki imajo s Pravilnikom o določitvi in varstvu naravnih vrednot (2004) status drevesnih naravnih vrednot lokalnega pomena. Izmera dimenzij, določitev GPS koordinat in ovrednotenje po najnovejših kriterijih in merilih Zavoda RS za varstvo narave so bile glavne rubrike na snemalnih listih. V občinskem inventarju je zapisanih 48 dreves oziroma drevesnih skupin, v zadnji izdaji Registra naravnih vrednot pa je zapisov drevesnih vrednot v logaški občini le še 35. Od tega je 18 drevesnih vrednot v urbanem okolju in kmetijski krajini, 17 pa v gozdnem prostoru. Stanje drevesne dediščine v občini Logatec je glede pestrosti, izjemnosti in vitalnosti dreves primerljivo z ostalimi območji. Sistem vrednotenja izjemnih dreves in opredeljevanja drevesnih naravnih vrednot je dovolj jasen in objektiven. Na koncu je podan predlog nekaterih izjemnih in zanimivih dreves, ki bi si zaslužila status drevesnih naravnih vrednot, a ga še nimajo, ter seznam še nekaterih do sedaj neevidentiranih izjemnih dreves v logaški občini, predvsem tistih v gozdu.

KEY WORDS DOCUMENTATION

DN	Gth
DC	FDC 922.2:907.1(497.4Logatec)(043.2)=163.6
CX	trees as natural values/evaluation system/spatial pattern/municipality Logatec
AU	KERMAVNAR, Janez
AA	BRUS, Robert (supervisor)
PP	SI-1000 Ljubljana, Večna pot 83
PB	University of Ljubljana, Biotechnical faculty, Department of Forestry and Renewable Forest Resources
PY	2012
TI	HERITAGE TREES WITHIN MUNICIPALITY LOGATEC
DT	B. Sc. Thesis (Academic Study Programmes)
NO	III, 44 p., 6 tab., 9 fig., 3 ann., 56 ref.
LA	sl
AL	sl/en
AB	The actual state of heritage trees, especially their spatial location, is presented within municipality Logatec. Many exceptional trees, protected by the municipal decrees from the nineties, do not fulfil the criteria and its standards of assessment, or they simply do not exist anymore. The data about those significant trees is also quite poor and lacks information. The fieldwork includes register of all the trees, which have a status of natural monuments of local significance, according to the standing rules. Measuring of the dimensions, (circumference of the trunk and tree's height), accurate determination of GPS coordinates and evaluation, using the latest criteria and their standards of The Institute of the Republic of Slovenia for Nature Conservation, are the main sections on the inventorial lists. There are 48 trees/tree groups in the municipal register noted, but in the latest edition of The Register of Natural Values there are only 35 of them left. 18 trees as natural values are situated in urban setting and 17 of them in forests. The condition of the tree heritage, considering diversity, uniqueness and vitality in our municipality, is quite comparable with other regions. The evaluation system is now transparent and objective enough to define exceptional trees as natural monuments. At the end, the proposition of some outstanding or interesting trees, which should deserve a status of valuable natural monuments, is given. To make the list richer, some unrecorded exceptional trees are also added, especially these in forest area.

KAZALO VSEBINE

1 UVOD.....	1
1.1 OPREDELITEV PROBLEMA	3
2 PREGLED OBJAV	4
2.1 DREVESNE NARAVNE VREDNOTE V NEKDANJI IN VELJAVNI ZAKONODAJI.....	6
3 NAMEN NALOGE IN DELOVNE HIPOTEZE	8
4 METODE DELA.....	9
4.1 UPORABLJENI VIRI PODATKOV	9
4.1.1 Občinska odloka o razglasitvi dreves za naravne znamenitosti	9
4.1.2 Register naravnih vrednot in Naravovarstveni atlas.....	9
4.1.3 Posvet z naravovarstvenim svetovalcem	9
4.1.4 Zavod za gozdove Slovenije: gozdnogospodarski načrti in revirni gozdarji.....	10
4.2 NABOR STROKOVNIH KRITERIJEV IN MERIL, KI OPREDELJUJEJO DREVESNO NARAVNO VREDNOTO LOKALNEGA IN DRŽAVNEGA POMENA	10
4.3 IZDELAVA SNEMALNEGA LISTA IN POPIS DREVES NA TERENU	13
4.4 SEZNAM DODATNIH DREVES	14
5 REZULTATI	15
5.1 DREVESNE VREDNOTE V GOZDNEM PROSTORU	15
5.2 DREVESNE VREDNOTE V ODPRTI (KMETIJSKI) KRAJINI IN V URBANEM OKOLJU (NASELJA).....	17
5.3 SEZNAM DODATNIH IZJEMNIH DREVES IN PREDLOGI ZA NOVE DREVESNE NARAVNE VREDNOTE LOKALNEGA IN DRŽAVNEGA POMENA V OBČINI LOGATEC.....	23
6 RAZPRAVA IN SKLEPI.....	29
7 VIRI.....	39
ZAHVALA.....	45

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1: Starejši kriteriji za proglašanje drevesne dediščine (Anko, 2004: 194)	6
Preglednica 2: Mejne vrednosti obsegov debel dreves za nekatere samonikle in tujerodne drevesne vrste, ki rastejo na območju občine Logatec kot drevesne naravne vrednote - kazalniki Ok, ter predlog mejnih obsegov za drevesne vrednote državnega pomena (Danev, 2008: 14 in 27).....	11
Preglednica 3: Kazalniki V_k - mejne vrednosti izjemnih višin za drevesne vrste, ki so zastopane kot drevesne vrednote lokalnega pomena v občini Logatec (Danev, 2008: 17)	12
Preglednica 4: Drevesne naravne vrednote (DNV) lokalnega pomena v gozdnem prostoru občine Logatec po kriterijih iz Pravilnika o določitvi in varstvu naravnih vrednot (2004)	15
Preglednica 5: Drevesne naravne vrednote (DNV) lokalnega pomena v kmetijski krajini in v urbanem okolju občine Logatec po kriterijih iz Pravilnika o določitvi in varstvu naravnih vrednot (2004)	17
Preglednica 6: Predlog novih dreves za pridobitev statusa drevesne naravne vrednote državnega ali lokalnega pomena ter seznam nekaterih, do sedaj neregistriranih izstopajočih dreves v občini Logatec; krepko natisnjene mere so odločilne za uvrstitev med drevesne vrednote (kazalnik O_k ali V_k).....	23

KAZALO SLIK

Slika 1: Pregledna karta prostorske razporeditve 35 drevesnih naravnih vrednot lokalnega pomena v občini Logatec, ki jih določa Pravilnik (vir: GOOGLE MAPS)	19
Slika 2: Pregledna karta zavarovanih dreves občine Logatec, ki niso v registru naravnih vrednot (vir: GOOGLE EARTH)	21
Slika 3: Prostorska razporeditev dreves iz dodatnega seznama (vir: GOOGLE EARTH) .	27
Slika 4: Primer označitve drevesne naravne vrednote v naravi: preprosta informacijska tabla za Logaško smreko (Foto: Janez Kermavnar)	33
Slika 5: Napoleonov drevored lip (Foto: Janez Kermavnar)	36
Slika 6: Logaška smreka (Foto: Janez Kermavnar)	36
Slika 7: Smreka v Povšnah (Foto: Boštjan Kepic, 25. 8. 2004)	37
Slika 8: Maklen pod Jakovico (Foto: Janez Kermavnar)	37
Slika 9: Turkova bukev na Petkovcu (Foto: Janez Kermavnar)	38

1 UVOD

Izjemnost in drugačnost sta lastnosti, ki človeka privlačita že od nekdaj. To velja tako v družbenih odnosih kot tudi za naše okolje oziroma naravo. Eden najzanimivejših delov slednje so izjemna drevesa, ki so kot mogočni ter dolgoživi organizmi sposobni preživeti več človeških rodov. Ti posamezni drevesni osebki pri ljudeh zbujaajo spoštovanje in občudovanje, saj po svojih lastnostih izstopajo iz množice podobnih (Habič, 2006).

Osrednja tema pričujoče diplomske naloge je drevesna dediščina, tisto najboljše, največje, najstarejše, najredkejše ali preprosto najlepše, kar od drevesnih izjemnežev najdemo v gozdu ali zunaj njega na območju občine Logatec.

Izraz naravna vrednota je razmeroma nov in je stopil v veljavo z Zakonom o ohranjanju narave leta 1999, pomeni pa enako kot bolj udomačen izraz naravna dediščina. Sprememba se je zgodila tako rekoč čez noč in zato morda ta nov pojem še ni tako splošno uveljavljen. Med naravne vrednote uvrščamo tudi izjemne osebke drevesnih vrst (Jenčič, 2004). Zaradi svoje mogočnosti in redkosti so to izredno pomembni dendrološki in učno-vzgojni objekti, ki z morebitno lego na markantni točki prostora hkrati predstavljajo tudi izredno krajinsko-estetsko in kulturno-pričevalno vrednost.

Občina Logatec leži v osrednji Slovenji, na področju Notranjske in stiku dveh velikih geografskih makroregij, alpskega (alpska hribovja) in dinarskega sveta (dinarske planote ter dinarska podolja in ravniki). Razteza se na dobrih 173 km² površine in vključuje 19 naselij, v katerih živi skupaj nad 13.000 prebivalcev. Območje občine lahko v grobem razdelimo na naslednje glavne geografske mezuregije: Rovtarsko hribovje, Hrušica, Notranjsko podolje in Menišija (Analiz stanja in teženj ..., 2006).

Logaška občina je med najbolj gozdnatimi v Sloveniji in gozd je bil tu od nekdaj pomemben obnovljiv naravni vir za domačo rabo in avtohtono razvito industrijo. Gozdovi v občini so dokaj dobro ohranjeni in imajo pestro naravno zgradbo. Najbolj razširjeni

drevesni vrsti sta smreka in jelka, dopolnjujejo ju listavci, predvsem bukev (Občina ..., 2009).

Po podatkih je skupna površina gozda v občini 11.432,19 ha, kar znaša približno 66 % površine celotne občine. Po podatkih Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano pa je gozda še več (12.472,6 ha oziroma 72,05 %). Poleg tega pa je še dodatnih 41,7 ha zemljišč v zaraščanju oziroma 0,24 % vsega območja občine. Prav tako je tu več območij varstva gozdov, skupaj je zavarovanih 0,72 % vseh gozdnih površin – gozdovi s posebnim namenom in varovalni gozdovi (Analiza stanja in teženj ..., 2006).

Skoraj polovica ozemlja logaške občine je zavarovana z režimi varstva narave, ki se večinoma prekrivajo in so skoncentrirani predvsem v južnem delu občine: od Planinskega polja vse do Logatca, Kalc in Hotedršice. Na omenjenih območjih so tako območja Nature 2000, ekološko pomembna območja ter deloma območja naravnih vrednot. V večini se navezujejo na kraški svet in kraške pojave (jame), ki so poznane in pomembne naravne znamenitosti v svetovnem merilu (Analiza stanja in teženj ..., 2006).

Kot naravna vrednota je v občini Logatec zavarovanih 134 vrednot, od tega jih je 60 državnega pomena. Večinoma imajo naravne vrednote geomorfološki pomen. V občini je 41 območij naravnih vrednot, od tega jih ima 19 državni pomen. Območja naravnih vrednot skupno obsegajo okrog 990 ha, kar obsega 6 % celotnega ozemlja občine (Analiza stanja in teženj ..., 2006).

Pomen drevesne dediščine in ohranjanja oziroma varstva narave nasploh pridobiva v današnjem času čedalje večji pomen. Človek se je z razvojem tehnologije in sodobnim načinom življenja od narave precej odtujil, povečini ga zanimajo le njeni dobičkonosni potenciali. Po drugi strani pa ima gozd kot ekosistem marsikje bolj poudarjeno ekološko in socialno funkcijo od gospodarske, zato je v takšnih sestojih smiselno ohranjati in razvijati naravovarstveni vidik.

1.1 OPREDELITEV PROBLEMA

Za izdelavo tega diplomskega dela smo se odločili, ker je obstoječi inventar izjemnih dreves oziroma drevesne dediščine v občini Logatec zastarel in nepopoln ter zato potreben posodobitve. Hkrati pa smo, glede na naravne danosti širšega območja Notranjske, dobro vedeli, da rastejo na našem območju izjemna drevesa, ki še niso evidentirana, vendar si tudi po formalnih kriterijih zaslužijo mesto na seznamu. Prav tako je potrebno varstva vredne osebkne gozdnega drevja, ki so že zavarovani, prostorsko natančno locirati, saj so podatki o nekaterih dendroloških spomenikih nepravilni.

Drevesa kot naravne znamenitosti na področju občine Logatec opredeljujeta Odlok o razglasitvi dreves za naravne znamenitosti (1990) – v nadaljevanju Odlok 1 in Odlok o dopolnitvi odloka o razglasitvi dreves za naravne znamenitosti (1993) – v nadaljevanju Odlok 2.

Drevesa, določena kot dendrološki spomeniki, naravne znamenitosti oziroma drevesna dediščina, so bila v preteklosti vrednotena z merili, ki so v slovenskem naravovarstvu neenotna, neobjektivna in zato težko primerljiva. Razlogov za to je več, eden izmed njih je v določanju kriterijev vrednotenja v preteklosti, ko sta bila kulturni in estetski vidik dojemanja izjemnosti drevesa najbolj poudarjena (Ocvirk in sod., 2004).

Nekaj podobnega lahko trdimo tudi za območje naše občine, saj so bila nekatera drevesa zavarovana z občinskimi odloki na podlagi nestrokovnih kriterijev. Prisotna je bila prevelika mera subjektivnosti. Snovanje enotnih in objektivnih kriterijev ter meril je dodobra selekcioniralo podatkovno zbirko drevesnih naravnih vrednot Zavoda RS za varstvo narave (Danev, 2008). Register naravnih vrednot – v nadaljevanju Register - je živa baza, ki se vsaj na področju drevesnih vrednot hitro spreminja.

Za logaško občino je potrebno izdelati enoten posodobljen kataster in evidenco izjemnih dreves, ki bo prikazoval dejansko stanje v naravi in razveljavil dosedanje neformalne sezname.

2 PREGLED OBJAV

Varstvo izjemnih dreves sega daleč v preteklost slovenskega naroda, zato naj bi novi sistem drevesne dediščine gradil na skoraj stoletnih tovrstnih izkušnjah. Spoštovanje dreves in njihovo zavestno ohranjanje je nastalo iz notranjih vzgibov posameznikov (kmeta) in vaških skupnosti (Habič, 2006).

Budkovič (2004) ugotavlja, da bohinjski gozdovi skrivajo v svojih varovalnih gozdovih izjemno naravno dediščino drevesnih velikanov. Nekaj se jih je po zaslugi gozdarjev ohranilo tudi v gospodarskih gozdovih. V letih od 1979 do 1996 so s sistematičnim preiskovanjem na 29 lokacijah popisali, izmerili in fotografirali 75 dreves, katerih podatki so urejeni v posebnem katastru.

Brus (2004) v knjigi Drevesne vrste na Slovenskem za večino 186 predstavljenih drevesnih vrst v rubriki »Izjemna drevesa« predstavlja osebke, ki izstopajo ne le po debelini ali višini, ampak tudi po starosti, redkosti, nenavadni oblikovanosti krošnje in drugih morfoloških posebnostih.

Leta 2004 je bil v okviru XXII. Gozdarskih študijskih dni organiziran posvet z naslovom Staro in debelo drevje v gozdu. Ob tej priložnosti je izšel tudi istoimenski zbornik, v katerem je bilo nekaj prispevkov namenjenih tudi izjemnim drevesom ter drevesni dediščini.

Anko (2004) opozarja na še vedno prisoten problem nedorečenih kriterijev in meril pri vrednotenju drevesne dediščine. V Sloveniji daleč največji delež formalno proglašene naravne dediščine pripada prav drevesom. Večina teh dreves je bila proglašena za naravno dediščino na osnovi (včasih vprašljivega) kriterija »debelina« z jasnim merilom 377 cm (120 cm premera), ki ga je podala Uredba o urejanju posameznih razmerij iz zakona o gozdovih (1975: čl. 15). Nov Zakon o ohranjanju narave (ZON – UPB2, 2004) je tak način proglašanja drevesne dediščine razveljavil.

Glavni cilj posebne projektne naloge (Mastnak, 2004) je bil določitev kriterijev in meril za vrednotenje evidentiranih dreves z namenom določiti drevesne naravne vrednote ter opredelitev kriterijev za njihovo razvrstitev na drevesne naravne vrednote lokalnega in državnega pomena. Za zagotovitev čim večje stopnje objektivnosti je predlagan sistem točkovanja posameznih lastnosti dreves (obseg debla, habitus, ekosistemska, znanstveno-raziskovalna in pričevalna pomembnost).

Na problem vrednotenja in neustrezno varstvo drevesne dediščine, kot ga imamo trenutno v Sloveniji, je opozorila tudi Habičeva (2006) v magistrskem delu, v katerem je podan predlog novega sistema vrednotenja, ki je namenjen predvsem varovanju prezrtih dreves v gozdnem prostoru.

Šmid Hribar (2008) v magistrskem delu predstavlja drevesne naravne vrednote iz dveh zornih kotov. Ker imajo nekatere drevesne naravne vrednote in druga zanimiva drevesa poleg razsežnih lastnosti tudi pomembno vlogo v prostoru in so nosilci zgodb, sodijo tako med naravno, kot tudi kulturno dediščino. Vrednotimo jih lahko po nematerialnih kriterijih, kot so kulturna, simbolna in estetska pomembnost.

B. Čepon (2010) v svoji diplomski nalogi predstavlja naravne znamenitosti v občini Vrhnika, ki služijo za turistično rabo. Od skupno 27 zavarovanih dreves, ki jih je evidentirala s pomočjo Registra, je kasneje kot naravne znamenitosti, posebej primerne za turistično rabo, predlagala tudi 3 izjemna drevesa.

V zadnjih letih je bilo veliko raziskav opravljenih na temo pomena starega in debelega drevja v gozdnem ekosistemu. Grebenc in sod. (2004) so obravnavali pomen velikih lesnih ostankov (bukve) na biodiverziteti gliv v mešanem gozdu bukve in jelke. Lutz in sod. (2012) pa so proučevali pomembnost debelega drevja v mešanih iglastih gozdovih zmerne cone Severne Amerike. Ugotovili so, da debelo drevje iglavcev bistveno pripomore k večji količini lesnih ostankov in biomase nasploh.

2.1 DREVESNE NARAVNE VREDNOTE V NEKDANJI IN VELJAVNI ZAKONODAJI

V Sloveniji varovanje drevesnih naravnih vrednot urejata naravovarstvena in gozdarska zakonodaja. Drevesno dediščino opredeljujejo ali pa le-to posredno omenjajo naslednji zakoni, pravni akti in pravilniki:

- Zakon o gozdovih (Ur. l. RS, 30/1993),
- Uredba o zvrsteh naravnih vrednot (Ur. l. RS, 52/2002),
- Uredba o spremembah in dopolnitvah uredbe o zvrsteh naravnih vrednot (Ur. l. RS, 67/2003),
- Zakon o ohranjanju narave (ZON-UPB 2, Ur. l. RS, 96/2004),
- Pravilnik o določitvi in varstvu naravnih vrednot (Ur. l. RS, 111/2004).

Na tem mestu navajamo le najpomembnejšo zakonodajo. Sicer je tovrstnih pravnih aktov še veliko več, obsežen seznam je prikazan v delu Šmid Hribarjeve (2008).

Preglednica 1: Starejši kriteriji za proglašanje drevesne dediščine (Anko, 2004: 194)

Uredba o urejanju posameznih razmerij iz zakona o gozdovih (1975: čl. 15)	Kriteriji za zavarovanje posameznih dreves ali skupin kot naravni spomeniki	značilna oblika, izredna debelina, redkost, zgodovina; poseben pomen: kulturni, znanstveni, vzgojni; nad 120 cm premera
Zakon o naravni in kulturni dediščini (1981: čl. 2)	Kriteriji za opredeljevanje naravne dediščine	kulturna, znanstvena, zgodovinska, estetska vrednost drevesa
Zakon o gozdovih (1993: čl. 44)	Kriteriji za izločanje dreves v gozdu oz. gozdnem prostoru kot naravne znamenitosti oz. redkosti	nad 120 cm premera, izjemne botanične, dendrometrične, biotopske, oblikovno-estetske lastnosti

Kriteriji (vsaka izmed osnovnih lastnosti drevesa, ki jo vrednotimo) so temeljno izhodišče za vrednotenje posameznih dreves, s pomočjo natančno določenih meril (tista vrednost, merski prag ali pojavnost, po katerem merimo vsakega izmed kriterijev) pa lahko nato vrednotena izjemna drevesa uvrstimo med dreves naravne vrednote. Pri oblikovanju, izbiri in uporabi kriterijev pa skušamo doseči čim večjo stopnjo objektivnosti.

V Zakonu o ohranjanju narave (1999) – v nadaljevanju ZON, so kot »strokovna merila vrednotenja« za pridobitev statusa naravne vrednote navedeni (ZON – UPB2, 2004: 37. člen, 5. odstavek): izjemnost, tipičnost, kompleksna povezanost, ohranjenost, redkost ter ekosistemska, znanstvenoraziskovalna in pričevalna pomembnost.

V Uredbi o zvrsteh naravnih vrednot (2002) – v nadaljevanju Uredba, so kot »lastnosti« za vrednotenje izjemnih dreves navedene (3. čl., 8. odstavek): izjemnost (dimenzij, habitusa, starosti), ter ekosistemska, znanstvenoraziskovalna in pričevalna pomembnost. Uredba o spremembah in dopolnitvah uredbe o zvrsteh naravnih vrednot (2003) pa v 3.a členu kot »kriterije za razmejitev naravnih vrednot po pomenu« poleg že naštetih omenja še tipičnost, kompleksno povezanost, ohranjenost in redkost.

Zavod RS za varstvo narave – ZRSVN pripravi predloge za določitev naravnih vrednot in predlog njihove razvrstitve na naravne vrednote državnega ali lokalnega pomena (4. odstavek 37. člena) na podlagi izdelanih strokovnih kriterijev, ki upoštevajo podrobnejše kriterije Uredbe (Danev, 2008).

Pravilnik o določitvi in varstvu naravnih vrednot (2004) – v nadaljevanju Pravilnik, določa naravne vrednote za celotno Slovenijo in so v prilogi 1 Pravilnika zapisane v Registru, ki je javnosti dostopen na spletnem informacijskem sistemu (Naravovarstveni ..., 2007).

Danev (2008) in sod. so pripravili projektno nalogo z namenom izboljšanja sistema vrednotenja izjemnih dreves oziroma opredeljevanja drevesnih naravnih vrednot v Sloveniji.

3 NAMEN NALOGE IN DELOVNE HIPOTEZE

Glavni cilj naloge je prikaz aktualiziranega seznama drevesnih vrednot državnega in lokalnega pomena v občini Logatec in izpopolnjene evidence izjemnih dreves, ki že lahko sodijo med naravne vrednote ali bodo kriterije naravovarstvene stroke dosegla v prihodnosti. To pomeni popis stanja še živečih dreves, izbris propadlih in oblikovati širši seznam primerkov, ki po svojih dimenzijah, oblikah ali drugih lastnostih odstopajo. Pri popisu stanja bomo posebej pozorni na prostorsko razporeditev dreves oziroma njihovo lokacijo.

Pomemben del naloge predstavlja analiza vrednotenja drevesnih naravnih vrednot ter ostale drevesne dediščine, kot jo trenutno določajo ZON (2004), Uredba (2002) in Pravilnik (2004).

Na podlagi teh ciljev in izhodišč smo si zastavil naslednje hipoteze:

- Številnim izjemnim drevesom, ki jih najdemo na seznamu inventarjev drevesne dediščine v občini Logatec, glede na veljavne strokovne kriterije ni mogoče podeliti statusa drevesne naravne vrednote.
- Med evidentiranimi in ohranjenimi drevesnimi naravnimi vrednotami je več takih, ki rastejo v neposredni bližini človeka (ob domačijah, na travnikih, v naseljih), kot takih, ki se nahajajo v gozdu oziroma gozdnem prostoru.
- Način vrednotenja izjemnih dreves se je bistveno izpopolnil in objektiviziral, kriteriji in merila omogočajo jasno opredelitev drevesnih naravnih vrednot.

4 METODE DELA

4.1 UPORABLJENI VIRI PODATKOV

S pomočjo Atlasa okolja Agencije RS za okolje, Naravovarstvenega atlasa, strokovne literature, podatkov v predpisih ter občinskih odlokih, revirnih gozdarjev in lastnega poznavanja območja smo zbrali potrebne podatke o drevesnih naravnih vrednotah v občini Logatec.

4.1.1 Občinska odloka o razglasitvi dreves za naravne znamenitosti

Osnova opisnega in terenskega dela je bil seznam dreves, ki so na območju občine Logatec formalno zavarovana z Odlokom 1 in Odlokom 2 kot dendrološki spomeniki. Na obeh seznamih je skupaj zavarovanih 48 izjemnih dreves (priloga A). Od tega je 14 iglavcev (9 smrek, 3 duglazije in 2 jelki) ter 34 listavcev (16 lip, 12 bukev, 2 lipovca in po en hrast dob, divji kostanj, maklen in gorski javor). Vendar se je potrebno zavedati, da nekateri dendrološki naravni spomeniki vsebujejo dve ali pa več dreves (skupine dreves).

4.1.2 Register naravnih vrednot in Naravovarstveni atlas

Z Osrednje enote ZRSVN so nam 25. 4. 2012 posredovali seznam vseh drevesnih naravnih vrednot v občini Logatec, ki so določene s Pravilnikom. Ta seznam se ujema s tistim v Naravovarstvenem atlasu (zadnja različica Registra) in vsebuje 35 zapisov drevesnih vrednot.

4.1.3 Posvet z naravovarstvenim svetovalcem

Pristojni strokovnjak glede naravnih vrednot za območje občine Logatec je gospod Boštjan Kepić, univ. dipl. inž. gozdarstva z območne enote Ljubljana ZRSVN. Šele po teh konzultacijah nam je postalo jasno, zakaj so nekateri drevesni spomeniki na aktualnem seznamu drevesnih naravnih vrednot, čeprav ne dosegajo zahtevanih mejnih dimenzij. Gre

za neke vrste kompromis, s katerim so večino zavarovanih dreves uvrstili med drevesne naravne vrednote tako, da so dimenzijske mejne vrednosti (obseg debla) zmanjšali za posamezno drevesno vrsto do te mere, da so po njih še vedno ti izjemni osebki pridobili status naravne vrednote (na popisnem listu smo pod razlog zavarovanja navedli: drevo presega znižan dimenzijski prag).

4.1.4 Zavod za gozdove Slovenije: gozdnogospodarski načrti in revirni gozdarji

S pomočjo pregledovalnika gozdnogospodarskih in gozdnogojitvenih načrtov (Pregledovalnik ..., 2005) smo dobili vpogled v vsebino načrtov treh gozdnogospodarskih (GG) enot: Logatec, Ravnik in Rovte. Izjemna in posebna drevesa, katera so revirni gozdarji in gozdnogojitveni načrtovalci opazili med svojim delom na terenu, so prikazana tudi na karti funkcijskih enot kot točkovne funkcijske enote. Revirne gozdarje s Krajeвне enote Logatec smo povprašali o izjemnih drevesih v njihovih revirjih in katera se jim zdijo še posebej izjemna in potrebna varovanja. V pisarni in na terenu smo pregledali vsebino načrtov in tako evidentirali nekaj dreves, ki do sedaj niso bila na nobenih uradnih seznamih. Prav tako smo preverili vsebino GG načrta za GGE Logatec – Zagora, saj del občine Logatec spada pod omenjeno enoto.

4.2 NABOR STROKOVNIH KRITERIJEV IN MERIL, KI OPREDELJUJEJO DREVESNO NARAVNO VREDNOTO LOKALNEGA IN DRŽAVNEGA POMENA

Drevesne naravne vrednote smo opredeli na podlagi strokovnih kriterijev in meril, ki jih opredeljuje Uredba, in sicer po sistemu ali – ali. Da pa se lahko kriterije uporabi v procesu vrednotenja drevesa, je ZRSVN za vsakega od njih podrobneje razdelal in določil kazalnike – mejne vrednosti dimenzij.

MERILO IZJEMNE DIMENZIJE

Od izjemnih dimenzij je smiselno kot kriterij upoštevati izjemen obseg debla in izjemno višino drevesa. Potreben je dogovor o mejni vrednosti debeline drevesa (kazalnik O_k)

določene drevesne vrste za njegovo uvrstitev med naravne vrednote zgolj na podlagi debeline ter o višji mejni vrednosti, pri kateri drevesna naravna vrednota postane državnega pomena. Pri vrednotenju dreves je kazalnik O_k najpomembnejše merilo, saj so na njegovo vrednost vezana merila večine drugih kriterijev (delež dopustnega odstopanja).

Za potrebe terenskega dela smo pri evidentiranju izjemno debelih dreves v občini Logatec uporabili najnovejše predlagane vrednosti za kazalnik O_k (ZRSVN), ločeno za lokalni in državni pomen.

Preglednica 2: Mejne vrednosti obsegov debel dreves za nekatere samonikle in tujerodne drevesne vrste, ki rastejo na območju občine Logatec kot drevesne naravne vrednote - kazalniki O_k , ter predlog mejnih obsegov za drevesne vrednote državnega pomena (Danev, 2008: 14 in 27)

Drevesna vrsta		O_k (ZRSVN) NVLP [cm]	Predlog NVDP O_k [cm]
Latinsko ime	Slovensko ime	lokalni pomen	državni pomen
<i>Abies alba</i> Mill.	jelka	375	500
<i>Acer campestre</i> L.	maklen	200	300
<i>Acer pseudoplatanus</i> L.	gorski javor	315	480
<i>Fagus sylvatica</i> L.	bukev	375	500
<i>Ilex aquifolium</i> L.	bodika	50/65*	90/125*
<i>Picea abies</i> L. Karst.	navadna smreka	375	450
<i>Sorbus aria</i> L.	mokovec	125	/
<i>Taxus baccata</i> L.	tisa	90/160*	190/350*
<i>Tilia cordata</i> Mill.	lipovec	500	700
<i>Tilia platyphyllos</i> Scop.	lipa	500	700
<i>Aesculus hippocastanum</i>	navadni divji kostanj	375	580
<i>Pseudotsuga menziesii</i>	nav. ameriška duglazija	350	410
<i>Ulmus glabra</i> Huds.	gorski brest	300	430
<i>Ulmus laevis</i> Pallas	dolgopecljati brest	280	350

* Pri tisi in bodiki je potrebno upoštevati dva obsega. Manjša vrednost velja za osebke, rastoče v naravnem okolju, večja pa za gojene osebke na dvoriščih, parkih, vrtovih.

V Sloveniji do nedavnega (Habič, 2006) ni bilo izdelanih strokovnih predlogov mejnih višin dreves, ki naj bi opredeljevali drevesne naravne vrednote. V strokovni literaturi so se navajale zgolj najvišje višine nekaterih drevesnih vrst v Sloveniji in po svetu (Brus, 2004).

Merjenje višine je zamudno in manj natančno od merjenja debeline debla. Višine drevesa, ki je ugotovljena na podlagi okularne ocene, ni primerno upoštevati pri procesu vrednotenja. Višino merimo s klinometrom ali višinomerom. Pri terenskem delu smo uporabili optični višinomer Suunto PM-5/1520. Delovni pripomoček vsebuje dve merski skali: desno uporabimo, kadar merimo višino drevesa na razdalji 15 m od drevesa, leva pa služi za določitev višine na razdalji 20 m od merjenega drevesa. Pri drevesih, za katera smo že okularno ocenili, da presegajo višino 30 m, smo se z metrom oddaljili na razdaljo 30 m in nato izmerjeno višino (desna skala) podvojili. Pri najvišjih drevesih, pri katerih je izjemna višina odločilni kriterij vrednotenja in so najnatančnejše izmerjena, pa smo enak postopek uporabili na oddaljenosti 40 m od drevesa (leva skala).

Preglednica 3: Kazalniki V_k - mejne vrednosti izjemnih višin za drevesne vrste, ki so zastopane kot drevesne vrednote lokalnega pomena v občini Logatec (Danev, 2008: 17)

Drevesna vrsta		V_k (ZRSVN)
Latinsko ime	Slovensko ime	[m]
<i>Abies alba</i> Mill.	jelka	45
<i>Acer pseudoplatanus</i> L.	gorski javor	36
<i>Aesculus hippocastanum</i> L.	divji kostanj	27
<i>Fagus sylvatica</i> L.	bukev	36
<i>Fraxinus excelsior</i> L.	veliki jesen	36
<i>Picea abies</i> L. Karst.	navadna smreka	45
<i>Pseudotsuga menziesii</i> Franco	navadna ameriška duglazija	35
<i>Tilia cordata</i> Mill.	lipovec	30
<i>Tilia platyphyllos</i> Scop.	lipa	35
<i>Ulmus glabra</i> Huds.	gorski brest	30
<i>Ulmus laevis</i> Pallas	dolgopecljati brest	30

MERILO IZJEMNEGA HABITUSA

Oblika, habitus ali videz drevesa je posledica genetskih lastnosti drevesa in dejavnikov okolja. V naravnem okolju se pojavljajo tudi drevesa z drugačnim, neznačilnim, izjemnim habitusom. Taka drevesa izstopajo od okolice (Mastnak, 2004).

Kriterij izjemnega habitusa vrednotimo pojavnostno – ali je izjemen ali pa ni. Pri tem je potrebno upoštevati položaj drevesa v okolju (oblikovano, naravno) (Habič, 2006).

MERILO EKOSISTEMSKE POMEMBNOСТИ

Ekosistemsko pomembnost je mogoče priznati drevesu (skupini dreves), ki predstavlja bistveni del življenjskega prostora pomembne živalske vrste ali ima posebno habitatno vlogo v grajenem okolju oziroma v odprti krajini – prostorastoča drevesa kot stopni kamni ali sestavni del koridorja (Mastnak, 2004).

MERILO PRIČEVALNE POMEMBNOСТИ

Zelo stara in na posebnih mestih rastoča drevesa že s svojo navzočnostjo (ohranjenostjo) pričajo o duhovnem odnosu ljudi do dreves. Poudarjen je njihov kulturni in zgodovinski pomen. Ob enem se je potrebno zavedati, da so mnoge drevesne vrednote zavarovane z zakonodajo varstva kulturne dediščine in imajo status kulturnih spomenikov. Tem drevesom je potrebno posvetiti posebno pozornost (Danev, 2008).

4.3 IZDELAVA SNEMALNEGA LISTA IN POPIS DREVES NA TERENU

Za popis dreves smo osnovali dva ločena popisna lista (priloge), in sicer glede na položaj drevesne naravne vrednote v prostoru. Prvi je namenjen za drevesa v gozdnem prostoru oziroma v sestojih, drugi pa za osebke v kulturni krajini in v urbanem okolju. Pri izdelavi obrazca nam je bil v veliko pomoč popisni list iz dela Šmid Hribarjeve (2008), zgledovali smo se tudi po popisnem listu za drevesne vrednote ZRSVN.

Poleti leta 2012 smo pričeli z raziskovanjem in evidentiranjem drevesnih vrednot na terenu. Pri iskanju smo si pomagali z GPS aparatom (Garmin GPSmap 62s).

Na terenu smo drevesu najprej izmerili dimenzije (obseg, višina). Nato smo podrobneje opisali lokacijo in rastišče (ohranjenost) drevesne vrednote. Ocenili smo stopnjo vitalnosti po enostavni petstopenjski lestvici (1 – zelo dobra, 2 – dobra, 3 – zadovoljiva, 4 – slaba, 5 – drevo se suši). Sledilo je opisovanje vseh treh rastlinskih organov: korenin, debla in krošnje. Pozorni smo bili na pristnost poškodb. Dodali smo še morebitne simptome ogroženosti za drevo in simptome nevarnosti za okolico (pri drevesih v urbanem okolju). V nekaterih primerih smo navedli predlagane varstvene usmeritve in morebitne vzdrževalne ukrepe.

Vsako drevo oziroma skupino dreves smo ovrednotili po sedaj uveljavljenih strokovnih kriterijih in merilih. Pri vrednotenju nismo imeli nobenih predhodnih podatkov iz baze ZRSVN, navedba razloga zavarovanja na popisnem listu je izključno naše ovrednotenje izjemnih dreves, prav tako njihove izmerjene dimenzije. Glede na njihov položaj v prostoru smo drevesa razvrstili v dve skupini (skupina 1, skupina 2).

Pri skupinah dreves (2 ali več) smo popisali vsako drevo posebej, le pri dveh objektih smo osnovali en popisni list za celotno skupino dreves, saj se nam popisovanje vsakega posameznega drevesa ni zdela smiselna in bi to vzelo bistveno preveč časa. To sta Napoleonov drevored lip in nasad duglazij pod Gradiščem.

4.4 SEZNAM DODATNIH DREVES

Pri inventarizaciji novih dreves, ki so s kakršnokoli posebnostjo pritegnila našo pozornost, smo se posvetili predvsem tistim, za katera so vedeli revirni gozdarji ali pa so bila omenjena v gozdnogospodarskih načrtih. Gre zlasti za izjemna drevesa v gozdnem prostoru. Način iskanja kandidatov je bil preprost: v oddelku, v katerem naj bi se nahajalo izjemno drevo, smo najprej poiskali in popisali ciljno drevo, nato pa pregledali še večino površine oddelka. S tem smo želeli preveriti morebitno prisotnost še drugih, do sedaj neopaženih dreves.

5 REZULTATI

5.1 DREVESNE VREDNOTE V GOZDNEM PROSTORU

Preglednica 4: Drevesne naravne vrednote (DNV) lokalnega pomena v gozdnem prostoru občine Logatec po kriterijih iz Pravilnika o določitvi in varstvu naravnih vrednot (2004)

IDENT. ŠT.	IME (zapis DNV)	GPS KOORDINATE	OBSEG [cm]	VIŠINA [m]	RAZLOG - KRITERIJI
2373 (3*) ¹	Gradišče – duglazije (prib. 70 dreves)	GKX: 83339 GKY: 441178	341 * (maks.)	46 * (maks.)	kompleksna povezanost; višina
3351 (5*)	Bazinova dolina - cipresasta smreka	GKX: 85789 GKY: 431456	94	22	izjemen habitus
3664 (6*)	Ravnik - jelka	GKX: 81658 GKY: 444186	321	46,5	izjemna višina
3948 (7*)	Numare - javor	GKX: 82224 GKY: 435907	349	30,5	izjemna debelina
3950 (8*)	Kalce - smreka v Zakoritih	GKX: 83002 GKY: 437031	345	39	znižan dimenzijski prag
3952 (9*)	Grčarevec - duglaziji (1 in 2)	GKX: 82479 GKY: 439706	1. 333 2. 360	1. 38 2. 45	izjemne dimenzije - obseg in višina
3961 (16*)	Meževniki - bukev	GKX: 84994 GKY: 436800	334	18,5	debelina in habitus (20 % odstopanje) **

se nadaljuje

nadaljevanje preglednice 4

IDENT. ŠT.	IME (zapis DNV)	GPS KOORDINATE	OBSEG [cm]	VIŠINA [m]	RAZLOG - KRITERIJI
3964 (17*)	Povšne - smreka	GKX: 85796 GKY: 434639	150	30	izjemen habitus - mutant
3965 (18*)	Novi svet - smreka	GKX: 86464 GKY: 432668	309	44	znižan dimenzijski prag
3976 (22*)	Zaplana - smreka pod Rigljem	GKX: 89808 GKY: 438735	365	46,5	izjemna višina, tudi debelina
3991 (26*)	Petkovec - smreka pri Turku	GKX: 92280 GKY: 439533	319	47,5	izjemna višina
4010 (29*)	Obli vrh – bukev	GKX: 84305 GKY: 443972	336	36	izjemna višina, tudi debelina
4066 (30*)	Rovte – duglazije (1, 2, 3, 4 in 5)	GKX: 95975 GKY: 438479	1. 356 2. 334 3. 429 4. 337 5. 382	1. 30 2. 40 3. 42,5 4. 35 5. 34	izjemne dimenzije, redkost drevesne vrste
4067 (31*)	Hleviše - cipresasta smreka	GKX: 95457 GKY: 435584	65	7	izjemen habitus – mutant
7762 (33*)	Petkovec - bukev pri Turku	GKX: 92251 GKY: 439305	474	42	izjemna debelina in višina

* Obseg najdebelejše duglazije; * višina najvišje duglazije v skupini dreves

** Dovoljen odstotek odstopanja obsega drevesa navzdol od kazalnika O_k za bukev¹ Številka z zvezdico kot oznaka na pregledni karti (slika št. 1).

5.2 DREVESNE VREDNOTE V ODPRTI (KMETIJSKI) KRAJINI IN V URBANEM OKOLJU (NASELJA)

Preglednica 5: Drevesne naravne vrednote (DNV) lokalnega pomena v kmetijski krajini in v urbanem okolju občine Logatec po kriterijih iz Pravilnika o določitvi in varstvu naravnih vrednot (2004)

IDENT. ŠT.	IME (zapis DNV)	GPS KOORDINATE	OBSEG [cm]	VIŠINA [m]	RAZLOG - KRITERIJI
170 (1) ¹	Logatec - drevored	GKX: 87545 GKY: 440804	450 * (maks.)	27,5 * (maks.)	pričevalni pomen, dolžina, lega
1496 (2)	Jakovica - maklen	GKX: 79586 GKY: 442758	240	14	izjemne dimenzije, estetski pomen
3210 (4)	Veharše - lipa	GKX: 93005 GKY: 431746	547	26	izjemne dimenzije – obseg debla
3954 (10)	Martinj hrib - lipa	GKX: 85318 GKY: 440301	405	19,5	ekosistemska p. – samoraslo drevo
3956 (11)	Lipa pod Sekirico	GKX: 85878 GKY: 439684	500+ (ocenjeno)	15	izjemna debelina, drevo mejnik
3957 (12)	D. Logatec - divja kostanja	GKX: 86436 GKY: 440561	1. 288 2. 368	1. 16 2. 22	spominsko drevo - 30 % odstopanje**
3958 (13)	Dolenji Logatec - lipa	GKX: 86545 GKY: 440909	438	18	drevo ob domačiji, 20 % odstopanje**
3959 (14)	Čevica - lipa	GKX: 86545 GKY: 440279	375	26	hišno drevo, znižan dim. prag
3960 (15)	G. Logatec - lipa na Taboru	GKX: 85620 GKY: 438559	386	20	spominsko drevo ob cerkvi - 30 % odstopanje **

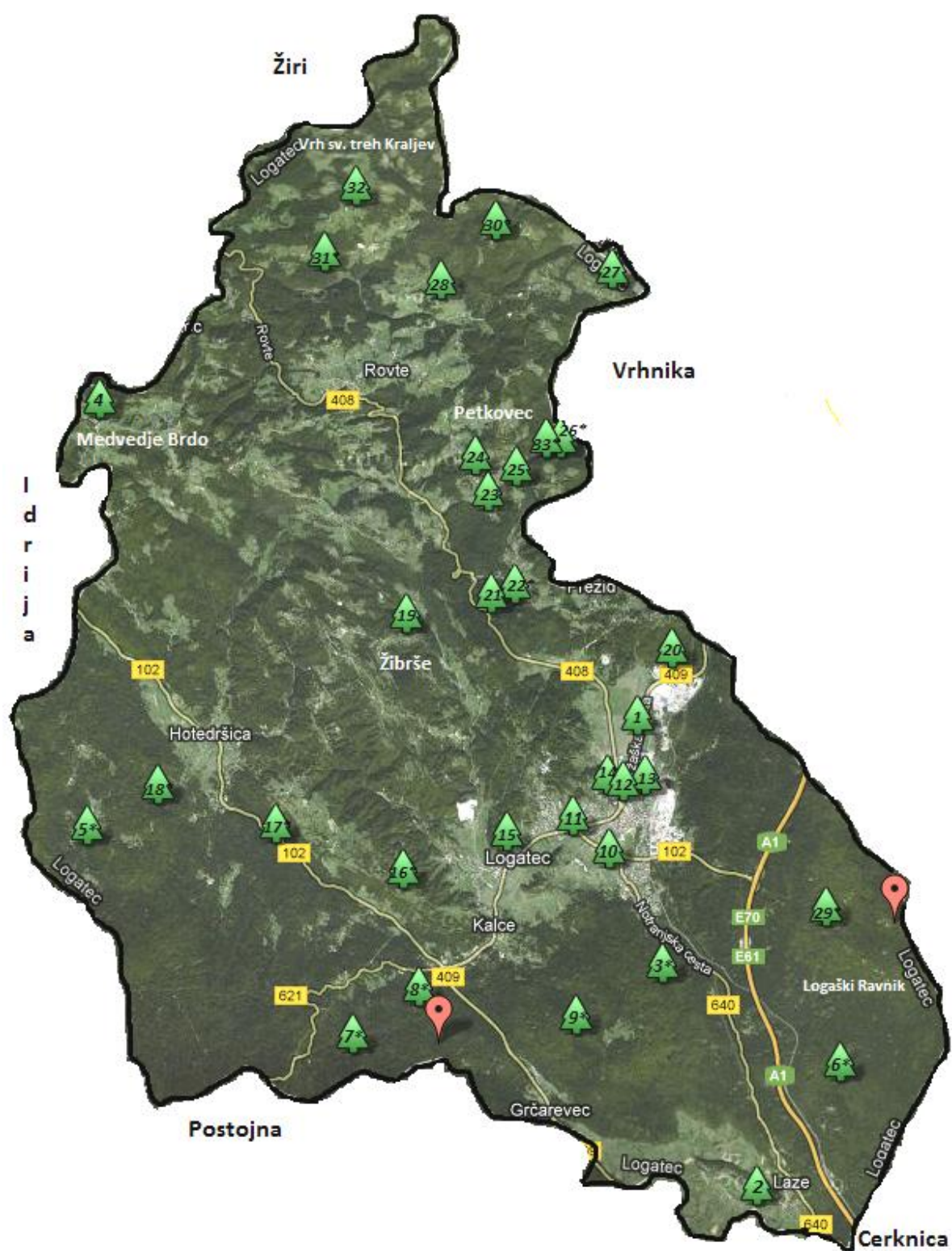
se nadaljuje

nadaljevanje preglednice 5

IDENT. ŠT.	IME (zapis DNV)	GPS KOORDINATE	OBSEG [cm]	VIŠINA [m]	RAZLOG - KRITERIJI
3970 (19)	Žibrše – lipa pri Turku	GKX: 89341 GKY: 436902	481	22,5	samoraslo drevo, 20 % odstopanje **
3971 (20)	Lipa pri kamnolomu	GKX: 88688 GKY: 441382	591	10	izjemna debelina
3975 (21)	Lošč - lipa	GKX: 89649 GKY: 438331	412	25,5	hišno drevo, 20 % odstopanje **
3986 (23)	Bukev pri Krznarju	GKX: 91394 GKY: 438315	454	29	izjemna debelina, drevo ob domačiji
3987 (24)	Petkovec – lipa pri Brenču	GKX: 91999 GKY: 438084	391	19,5	hišno drevo, znižan dimenzijski prag
3989 (25)	Lipovec pri Kisovcu	GKX: 91809 GKY: 438786	406	27	hišno drevo, 20 % odstopanje **
3996 (27)	Podpesek - lipa	GKX: 95115 GKY: 440431	681	24,5	izjemna debelina, samoraslo drevo
3999 (28)	Praprotno Brdo - lipovec	GKX: 94947 GKY: 437544	374	19,5	lega v prostoru, drevo mejnik, znižan dim. prag
4068 (32)	Vrh nad Rovtami – 4 lipe ob domačiji	GKX: 96570 GKY: 436121	1. 380 2. 278 3. 283 4. 281	1. 24 2. 22,5 3. 22 4. 21	kompleksna povezanost (skupina), znižan dimenzijski prag

* Obseg najdebelejšega drevesa v drevoredu; * višina najvišje izmerjenega drevesa

** Dopustno odstopanje od kazalnika O_k navzdol za drevesno vrsto (preglednici 4 in 5)¹ Številka kot oznaka na pregledni karti (slika št. 1)

Slika 1: Pregledna karta prostorske razporeditve 35 drevesnih naravnih vrednot lokalnega pomena v občini Logatec, ki jih določa Pravilnik (vir: GOOGLE MAPS)

LEGENDA:

- drevesna naravna vrednota lokalnega pomena: s številko so označena drevesa v urbanem okolju in kmetijski krajini (preglednica 5), z zvezdico ob številki pa drevesa v gozdnem prostoru (preglednica 4)

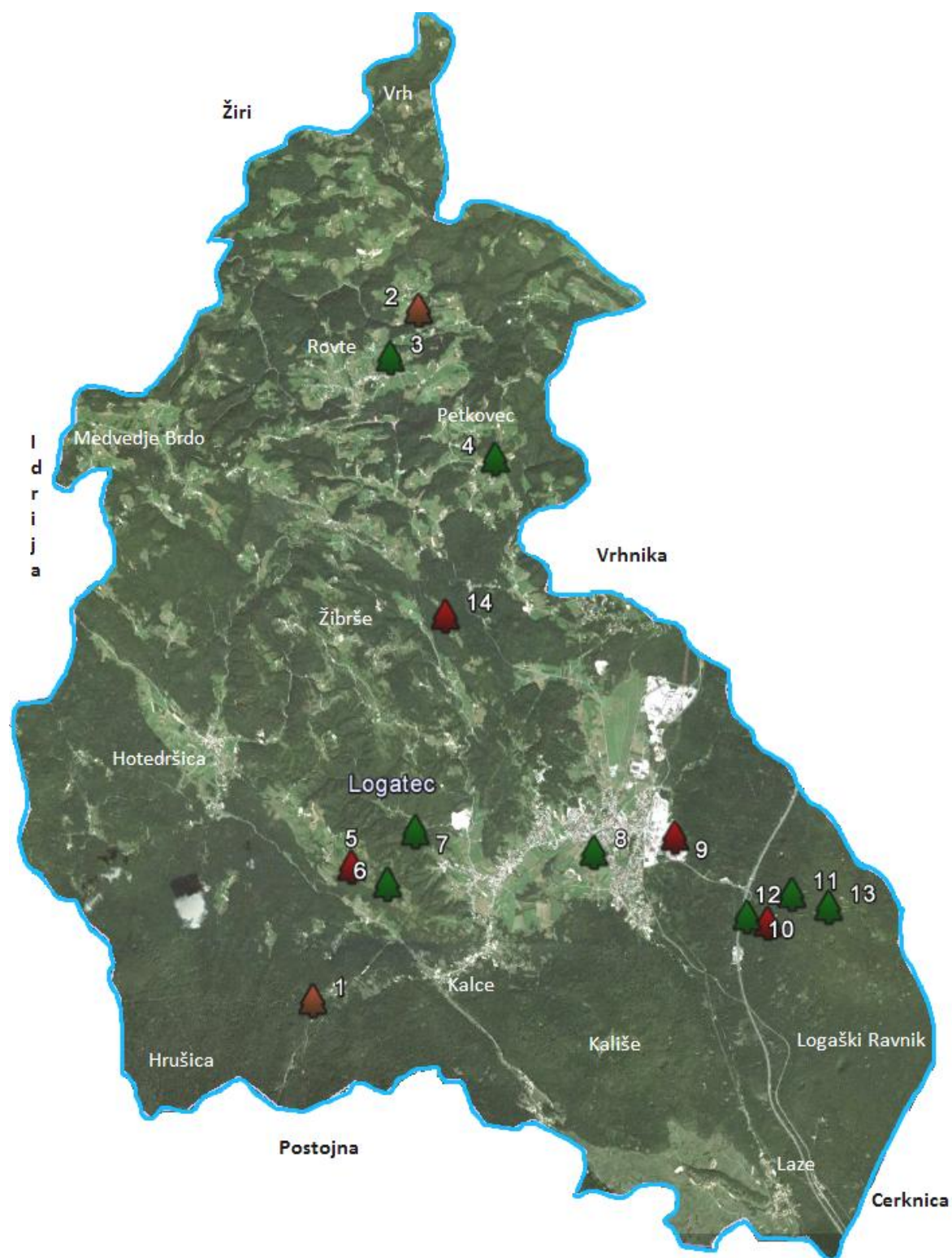
- propadla drevesna naravna vrednota lokalnega pomena

- meja občine Logatec

- oznaka regionalne ceste

Slika 2: Pregledna karta zavarovanih dreves občine Logatec, ki niso v Registru naravnih vrednot (vir: GOOGLE EARTH)

LEGENDA:

- meja občine Logatec

- zavarovano drevo z občinskim odlokom, ki ni na seznamu drevesnih naravnih vrednot občine Logatec (Pravilnik); z rdečim simbolom so označena drevesa, ki so propadla; oštevilčenost simbolov v skladu s tabelo v prilogi A

5.3 SEZNAM DODATNIH IZJEMNIH DREVES IN PREDLOGI ZA NOVE DREVESNE NARAVNE VREDNOTE LOKALNEGA IN DRŽAVNEGA POMENA V OBČINI LOGATEC

Podajamo še predlog nekaterih dreves v občini Logatec, ki so rezultat našega samostojnega iskanja izstopajočih dreves v gozdovih. Z rdečo barvo so označena drevesa, ki dosegajo kriterije za drevesno naravno vrednoto državnega pomena. Z modro barvo so zapisane drevesne naravne vrednote lokalnega pomena, s črno pa izjemna drevesa, ki ne izpolnjujejo kriterijev in meril, a jih je smiselno ohranjati, saj so zagotovo med zanimivejšimi v naši občini.

Preglednica 6: Predlog novih dreves za pridobitev statusa drevesne naravne vrednote državnega ali lokalnega pomena ter seznam nekaterih, do sedaj neregistriranih izstopajočih dreves v občini Logatec; krepko natisnjene mere so odločilne za uvrstitev med drevesne vrednote (kazalnik O_k ali V_k)

IME	GPS KOORDINATE	OBSEG [cm]	VIŠINA [m]	RAZLOG – KRITERIJI
trije dolgopecljati bresti na robu Planinskega polja (1)*	GKX: 81092 GKY: 441844 parc. št.:858/87	1. 506 2. 452 3. 418	1. 25,5 2. 28 3. 24	izjemna debelina in habitus (»pravljica drevesa«)
smreka pod Hotenjsko cesto (2)	GKX: 82091 GKY: 433363	360	46,5	izjemne dimenzije - višina
v. jesen v odseku 12A21a (3)	GKX: 82137 GKY: 433366	185	40	izjemna višina
Logaška smreka (4)	GKX: 81261 GKY: 434882	377	51,5	izjemna višina in debeline
Dvojna smreka (5)	GKX: 81259 GKY: 434891	367	48	izjemna višina
Trojna lipa (6)	GKX: 81253 GKY: 434892	302	40,5	izjemna višina
gorski brest pri Lomu 1 (7)	GKX: 83896 GKY: 442528	258	30,5	izjemna višina

se nadaljuje

nadaljevanje preglednice 6

IME	GPS KOORDINATE	OBSEG [cm]	VIŠINA [m]	RAZLOG – KRITERIJI
bodika v Rovtarskih Žibršah (8)	GKX: 90762 GKY: 436660	73	9	relativna redkost pojavljanja, debelina
cipresasta smreka na Lazih (9)	GKX: 89580 GKY: 437565	152	20,5	izjemen habitus – smrekov mutant
gorski brest v 65D04a (10)	GKX: 90443 GKY: 437371	273	32	izjemne dimenzije
tisa 1 na Petkovec – Zaplana (11)	GKX: 92256 GKY: 439494	114	11,5	relativna redkost pojavljanja, izjemen obseg debla
tisa 2 na Petkovec – Zaplana (12)	GKX: 92287 GKY: 439331	109	11	redkost, izjemna debelina
tisa 3 na Petkovec – Zaplana (13)	GKX: 92319 GKY: 439291	137	15	redkost, izjemne dimenzije
tisa 4 na Petkovec – Zaplana (14)	GKX: 92328 GKY: 439320	90	12	redkost, izjemna debelina
tisa 5 na Petkovec – Zaplana (15)	GKX: 92331 GKY: 439362	115	10,5	redkost, izjemna debelina
smreka v Veliki Smrečnici (16)	GKX: 82251 GKY: 441379	314	48,5	izjemna višina
smreka v Tešmarci na Ravniku (17)	GKX: 80789 GKY: 444478	254	47	izjemna višina
smreka v Kališah (64J07) (18)	GKX: 82249 GKY: 440423	328	45	izjemna višina

se nadaljuje

nadaljevanje preglednice 6

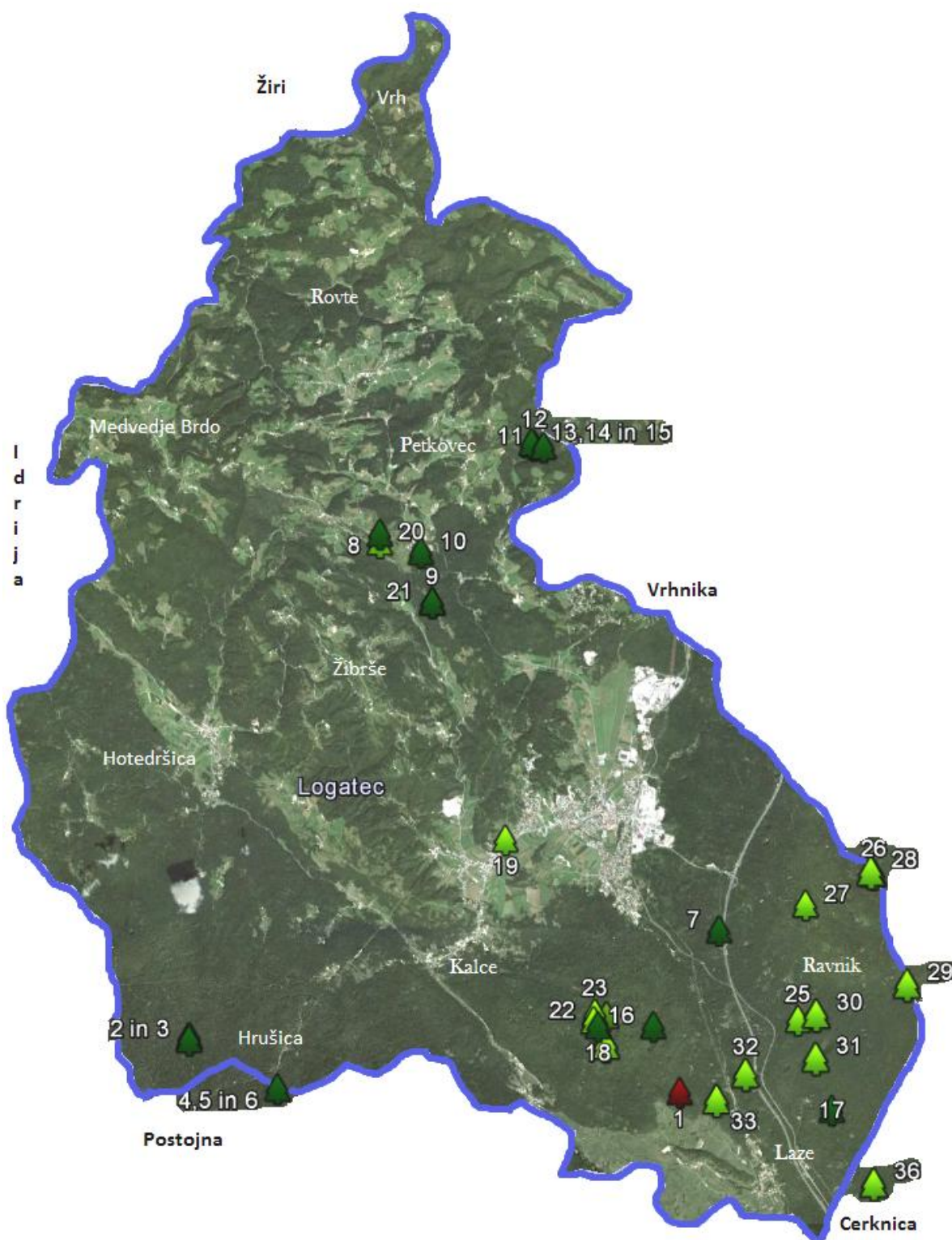
IME	GPS KOORDINATE	OBSEG [cm]	VIŠINA [m]	RAZLOG – KRITERIJI
lipa v Grajskem parku v G. Logatcu (19)	GKX: 85473 GKY: 438827	260	35	izjemna višina
brek v Žibršah (20)	GKX: 90616 GKY: 436660	79	13	relativna redkost na obravnavanem območju
bukev na Lazih (21)	GKX: 89583 GKY: 437566	312	28	precejšnje dimenzije
rdeči hrast v Kališah (22)	GKX: 82338 GKY: 440348 parc. št.: 180/12	96	19	sajena tujerodna vrsta, relativna redkost
duglazija pri domačiji v Kališah (23)	GKX: 82465 GKY: 440372 parc. št.: 170/1	316	31	debelina, poleg nje še dve debeli drevesi duglazije
črni bezeg v Kališah (23)	GKX: 82425 GKY: 440569	obseg debla na 1 m od tal: 128 cm, nato se deblo razveji; višina: prib. 5 m		
beli gaber v 62A09c na Ravniku (25)	GKX: 82344 GKY: 443896	156	25	višina drevesa, ki raste v sestoju
gorski javor na Tolstem vrhu (26)	GKX: 84887 GKY: 445164	256	27	precejšnje dimenzije
bukev pod Oblim vrhom (27)	GKX: 84347 GKY: 444017 parc. št.: 996/226	320	30	precejšnje dimenzije
maklen pod Tolstim vrhom (28)	GKX: 84905 GKY: 445094	144	21,5	precejšnje dimenzije

se nadaljuje

nadaljevanje preglednice 6

IME	GPS KOORDINATE	OBSEG [cm]	VIŠINA [m]	RAZLOG – KRITERIJI
jelka ob »Tatinski poti« na Ravniku (29)	GKX: 82927 GKY: 445781	326	40,5	obseg debla
smreka v 62A13a (30)	GKX: 82399 GKY: 444215	318	45	izjemna višina
smreka v 62A19c (31)	GKX: 81652 GKY: 444201	313	44	višina drevesa
zeleni bor v »Zapečke« (32)	GKX: 81379 GKY: 442985 parc. št.:943/55	228	34	višina drevesa
drobnica v »Škofovem Lomu« (33)	GKX: 80911 GKY: 442491 parc. št.:856	210	22,5	precejšnje dimenzije
v. jesen v »Škofovem Lomu« (33)	GKX: 80934 GKY: 442485 parc. št.: 856	257	26	precejšnje dimenzije
hrast cer nad robom Planinskega polja	GKX: 80989 GKY: 442455	86	14	relativna redkost drevesne vrste
smreka v 62A11a (29)	GKX: 82650 GKY: 445758	295	43	višina drevesa
divja češnja v 62A30c (36)	GKX: 79491 GKY: 445193	178	24,5	dimenzije, drevo v sestoju
semenske bukke v Praprožah - Kališe (62A36a)	GKX: 81886 GKY: 440557	sestoj semenskih bukev (prib. 4 ha), precejšnjih dimenzij; ocenjen povprečni prsni premer: 65-70 cm, višina okoli 30 m		

* Številka kot oznaka na pregledni karti (slika 3)

Slika 3: Prostorska razporeditev dreves iz dodatnega seznama (vir: GOOGLE EARTH)

LEGENDA:

- meja občine Logatec

- drevesna naravna vrednota ali izjemno drevo; z rdečim simbolom so predstavljene drevesne vrednote državnega pomena, z zeleno drevesne vrednote lokalnega pomena, s svetlo zeleno pa ostala drevesa v občini Logatec; oštevilčenost simbolov v skladu s preglednico 6

6 RAZPRAVA IN SKLEPI

V Registru najdemo 35 zapisov vseh drevesnih naravnih vrednot v občini Logatec, določenih s Pravilnikom. V skupino 1 - drevesa v gozdnem prostoru - smo uvrstili 17 zapisov (48,6 %) za drevesne vrednote, dve drevesi (jelka v Zakoritih in kačja smreka pod Tolstim vrhom) pa sta v tem času propadli oziroma bili posekani, zato v preglednici št. 4 nista predstavljeni.

Najpogosteje uporabljen kriterij pri vrednotenju izjemnih dreves v gozdu je merilo izjemnih dimenzij. 6 izjemnih dreves občine Logatec ima zadosten obseg debla v prsni višini, da so po kazalniku O_k (preglednica 2) drevesne naravne vrednote: gorski javor v Numareh, duglazija št. 2 nad Grčarevcem, duglazije št. 1, 3 in 5 v Rovtah ter Turkova bukev. Najdebelejše evidentirano drevo v gozdnem prostoru logaške občine je bukev nad domačijo Turk na Petkovcu z obsegom 474 cm (151 cm premera).

Pri 8 drevesnih naravnih vrednotah pa izmerjena višina dreves dosega oziroma presega kazalnik V_k (preglednica 3): večina duglazij pod Gradiščem, jelka na Ravniku, obe duglaziji nad Grčarevcem, smreka pod Rigljem, smreka pri Turku, bukev pod Oblim vrhom, duglazije 2, 3 in 4 v Rovtah ter Turkova bukev. Najvišje drevo v gozdovih občine Logatec je smreka pod domačijo Turk na Petkovcu s 47,5 m višine.

V štirih primerih je odločilni kriterij vrednotenja izjemen habitus, od tega so trije mutanti navadne smreke in bukev z izstopajočo krošnjo (velikost in oblika) sredi travnikov. V tem primeru smo tudi uporabili 20 % dopustno odstopanje od kazalnika O_k navzdol. Kot kriterij vrednotenja sta vsak po enkrat navedena kompleksna povezanost in relativna redkost pojavljanja drevesne vrste. V dveh primerih, smreka v Zakoritih in smreka v Novem Svetu, smo uporabili merilo znižanega merskega pragu, saj ne dosejata mejnih dimenzij.

Pri drevesnih vrstah je v gozdu med drevesnimi vrednotami po številu zapisov največ smrek (7 zapisov, 7 dreves), po številu dreves pa duglazij (3 zapisi, 77 dreves). Bukev, drevesna vrsta z največ predstavniki (14) med izjemnimi in zavarovanimi gozdnimi drevesi

v logaški občini po obeh občinskih odlokih, ima sedaj v gozdu le še tri predstavnike. Po en zapis imata jelka in gorski javor.

Izredno debelih dreves v logaških gozdovih ni. Po zdajšnjih vrednostih kazalnika O_k je drevesna vrednota državnega pomena duglazija št. 3 v Rovtah, saj njen obseg presega 410 cm. S svojimi dimenzijami je verjetno največja duglazija v Sloveniji. Zavidljivo debelino je dosegla tudi bukev nad domačijo Turk, vendar znamke 500 cm obsega žal nikoli ne bo dosegla, saj drevo počasi propada.

Precej drugače je glede višine dreves. Znano je, da najvišja drevesa rastejo v sestojih in ne na prostem. Uradno najvišje drevo logaške občine je danes smreka pri Turku na Petkovcu, saj s svojimi 47,5 metra zaseda 8. mesto med absolutno najvišjimi drevesi v registru drevesnih naravnih vrednot (Habič, 2006: 76). Smreka je vitalna in izpolnjuje vse pogoje, da bi nekaj presegla 50 m. Nič dosti za njo ne zaostaja smreka pod Rigljem na Zaplani (46,5 m). Tudi jelka na Ravniku je (še zlasti za jelko) izredno visoka. Skupni imenovalec vseh omenjenih dreves so podobne rastiščne razmere: pobočje ali dno vrtače oziroma doline, kjer je dovolj vlage in sence, hranila pa se spirajo iz višjih leg in oskrbujejo ta mogočna drevesa v dobi intenzivne rasti. Žal naravovarstvena stroka ni podala meril za mejne višine, ki bi drevo opredelilo za drevesno vrednoto državnega pomena zgolj na podlagi izjemne višine, kot je to pri izjemnem obsegu debla.

Rezultati merjenja višin izjemnih dreves, ki so navedena v dodatnem seznamu, pa kažejo, da je morda za nekatere drevesne vrste kazalnik mejnih višin – V_k postavljen prenizko in bi ga bilo smiselno korigirati oziroma zvišati. To velja predvsem za navadno smreko (45 m) in ameriško duglazijo (35 m). Prav tako ni podanih vrednosti kazalnika V_k , ki bi opredelil drevesno naravno vrednoto državnega pomena. Verjamemo, da so nekatera drevesa v logaških gozdovih med najvišjimi svoje vrste v Sloveniji.

Kot drugi najpogostejši kriterij pri vrednotenju dreves v gozdu je naveden izjemen habitus. Posebnost logaških gozdov je nedvomno veliko število mutantov navadne smreke. Med njimi najdemo kar tri stebraste smreke s cipresi podobno krošnjo (*Picea abies* f. *columnaris*). Posebej zanimiva je smreka v Povšnah. Spodnja tretjina krošnje je normalno

razvita, zgornji dve tretjini pa ima zelo ozki, veje so bistveno krajše in gostejše. Prehod med oblikama krošnje je nenavadno oster.

Na seznamu zavarovanih dreves logaške občine sta bili tudi dve kačji ali šibasti smreki (*Picea abies* f. *virgata*). Danes evidentiranih kačjih smrek v naši občini ni več. Obe sta namreč propadli. Tista pri D. Logatcu je bila posekana zaradi gradnje avtocestnega priključka, tista pod Tolstim vrhom, z nerazvejenimi poganjki, pa se je posušila v rani fazi razvoja. Je pa zagotovo še nekaj tovrstnih posebnostev, za katere vedo le redki. Ena naj bi se nahajala pri »Farbarjevem štantu« na Logaškem Ravniku, a nam je ni uspelo najti.

V skupino 2 – drevesa v kmetijski krajini in urbanem okolju – smo uvrstili 18 drevesnih naravnih vrednot (51,4 %).

Pri 6 zapisih je kot odločilni kriterij navedena izjemna debelina debla (preglednica 2): maklen pod Jakovico, lipa na Veharšah, lipa pod Sekirico, lipa pri kamnolomu, bukev pri Krznarju in lipa v Podpesku. Slednje drevo je tudi absolutno najdebelejše v celotni občini (681 cm obsega ali 217 cm prsnega premera). Nobena izmed drevesnih vrednot iz skupine 2 ne dosega ali presega vrednosti kazalnika mejnih višin – V_k .

Pri vseh ostalih drevesnih naravnih vrednotah je izražena še neka druga pomembnost oziroma pomen, zaradi katerih lahko dejansko izmerjen obseg debla odstopa navzdol za nekaj 10 odstotkov od kazalnika O_k .

Največkrat je uporabljen kriterij pričevalnega pomena, in sicer smo tri drevesa (dva divja kostanja pri spomeniku v D. Logatcu in lipa na Taboru v G. Logatcu) ovrednotili kot spominska (dovoljeno je 30 % odstopanje; v Registru nepremične kulturne dediščine ima cerkev sv. Križa na Taboru id. št. 21500, spomenik padlim v NOB pa 1816) ter osem lip in en lipovec (šest zapisov) kot tipična hišna drevesa (dopustno je 20 % odstopanje): lipa v D. Logatcu, lipa na Čevici, lipa v Lošču, lipa pri Brenču, lipovec pri Kisovcu ter štiri lipe pod Vrhom nad Rovtami. Kot drevo mejnik pa smo obravnavali lipo pod Sekirico in lipovec na Praprotnem Brdu.

Ekosistemsko pomembnost izkazujejo tri drevesne vrednote: lipa na Martinj hribu, lipa pri Turku in lipa v Podpesku. Te lipe uspevajo kot samorasla drevesa (dopustno je 20 % odstopanje od kazalnika O_k), v radiju 100 m stran ni drevesne vegetacije. V ene primeru smo navedli kot razlog oziroma kriterij še kompleksno povezanost in estetski pomen drevesa.

V urbanem okolju in odprti krajini je daleč največ lip in lipovcev – 15 zapisov, 313 dreves (v drevoredu smo našli 296 dreves). Po en zapis imajo divji kostanj (dve drevesi), maklen in bukev.

Vrstna pestrost vseh drevesnih vrednot je precej skromna, gledano v celoti lahko naštejemo le 9 različnih drevesnih vrst. Po pregledu razpoložljive literature lahko podobno sklepamo tudi za ostale občine v Sloveniji. Pri tem je potrebno upoštevati naravne in družbene danosti posameznih regij oziroma pokrajin.

S to izčrpno analizo lahko našo prvo hipotezo potrdimo. V preteklosti je bilo pri odbiranju dreves za dendrološke spomenike bistveno več subjektivnosti, podatki o teh drevesih pa pomanjkljivi. Danes ni možno zavarovati kar vsakega drevesa, ki vsaj malce izstopa od drugih; najprej mora pridobiti status drevesne naravne vrednote. Pri selekciji so za nekatera drevesa uporabili znižane vrednosti merskih pragov. To se predvsem tista drevesa, pri katerih so te vrednosti blizu kriterialnim. Sicer je lažje drevo iz Registra preprosto eliminirati, a vseeno je potrebno gledati na stvar v večjem merilu. Če bi strogo upoštevali le formalno določena merila, potem bi bila redukcija števila drevesnih vrednot še večja in bi to število padlo pod 30. Za tako veliko območje pa je takšna številka precej nizka.

Relativno skromno stanje glede drevesne dediščine oziroma drevesnih naravnih vrednot v občini Logatec si razlagamo s pomočjo vzrokov, ki so v slovenskem prostoru precej pogosti tudi na ostalih področjih. S tem mislimo na preziranje (tudi stroke) vsega tistega, kar nima dobičkonosnega potenciala. Nezainteresiranost širše javnosti je odraz njene neinformiranosti in nepoznavanja drevesnih vrednot. Za učinkovitejšo promocijo predlagamo izdajo zloženk, brošur, knjižic o izjemnih drevesih, več prispevkov v različnih medijih, pripravo fotografskih razstav, koledarjev ipd. Kot izhodišče se lahko uporabijo

rezultati naše naloge. Tiste zares izjemne primerke, ki bi jih lahko vključili tudi v turistično promocijo občine, pa je smiselno označiti na terenu z enotnimi informacijskimi tablamami v sodelovanju z lastniki dreves.

Slika 4: Primer označitve drevesne naravne vrednote v naravi: preprosta informacijska tabla za Logaško smreko (Foto: Janez Kermavnar)

Potrebno je opozoriti še na tista živeča drevesa, ki so bila na seznamu občinskih inventarjev določena kot drevesna dediščina, vendar danes ne izpolnjujejo kriterijev in meril ter tako nimajo statusa drevesne vrednote (prikazane so na sliki št. 2). V isto kategorijo sodijo tudi na novo evidentirana izjemna drevesa v preglednici št. 6. To ne pomeni, da so ta drevesa na teh seznamih brez razloga in da danes ne pomenijo nič. Prav nasprotno, njihov pomen je pomemben in so praktično naložba za prihodnost. Drevesa so minljivi organizmi in slej ko prej bodo tudi danes zelo vitalne drevesne vrednote enkrat propadle. Na njihovo mesto bodo prišla prav ta drevesa. Zato jih je potrebno ohranjati in varovati, o njih voditi ažurne podatke oziroma periodično obnavljati evidence.

Analiza položaja še živečih drevesnih naravnih vrednot v prostoru pokaže, da 18 zapisov (54,5 %) oziroma 317 dreves (78,1 %) sodi v prvo skupino (v neposredni bližini človeka), ostalih 15 zapisov (45,5 %) oziroma 89 dreves (21,9 %) pa v drugo (gozdni prostor). Drugo hipotezo lahko sprejmemo za le deloma pravilno. Se bo pa stanje najverjetneje

spremenilo (v prid gozdnim osebkom) zaradi seznama predlaganih, na novo evidentiranih dreves, saj jih večina uspeva v gozdu.

Pri zapisih drevesnih naravnih vrednot, katerih prostorske koordinate so močno odstopale od dejanskih, smo z uporabo GPS aparata popravili in s tem pripomogli k natančnejši prostorski poziciji dreves, zlasti tistih v gozdu. Ta so pogostokrat skrita in odmaknjena v težko dostopne predele. V pomoč bodo tudi nekateri napotki in podatki o mikrorastiščnih razmerah, navedeni na popisnih listih.

Stanje drevesnih naravnih vrednot v občini Logatec je generalno gledano dobro, v primerjavi z ostalimi občinami na nivoju regije (Notranjska) pa precej primerljivo. Nimamo sicer nobene drevesne naravne vrednote državnega pomena, imamo pa kar nekaj dreves, ki bi to lahko postale v prihodnje, predvsem s spremembami nekaterih meril. Zdravstveno stanje posameznih dreves se močno razlikuje.

Za drevesa v gozdnem prostoru (skupina 2) lahko trdimo, da so bolj vitalna, saj jih ima kar 70 % dobro ali zelo dobro stopnjo vitalnosti. Takšnih dreves je iz skupine 1 (drevesa v urbani in kmetijski krajini) le dobrih 40 %. Iz skupine 2 se suši samo eno drevo, eno pa je v slabem vitalnostnem stanju. Iz skupine 1 ima 22,7 % dreves slabo vitalnost (stopnja 4), 13,6 % pa se jih suši (stopnja 5). Med terenskim popisom smo opazili tudi občutno slabše stanje dreves ob domačijah na območju Rovt in Petkovca. In sicer se sušijo predvsem lipe, verjetno zaradi vpliva človekove dejavnosti, neustreznih rastiščnih razmer in naravnega procesa senescence.

Pri iskanju novih izjemnih dreves smo evidentirali 3 drevesa kot drevesne vrednote državnega pomena (dolgopecljati bresti na robu Planinskega polja) in 17 dreves kot drevesne naravne vrednote lokalnega pomena. V kategorijo izjemnih dreves, ki ne izpolnjujejo meril, pa smo uvrstili še 20 osebkov gozdnega drevja. Skupno smo na seznam dodatnih dreves uvrstili natanko 38 zapisov oziroma 40 dreves, s čimer se je dosedanji seznam še živečih drevesnih naravnih vrednot v občini Logatec iz 33 (406 dreves) razširil na 51 zapisov (446 dreves).

Le ena nanovo evidentirana drevesna naravna vrednota sodi v skupino 1, vse ostale smo popisali v gozdnem prostoru. Od kriterijev je v ospredju zopet izjemna dimenzija gozdnih dreves, predvsem njihova višina. Najvišje drevo v občini Logatec je tako Logaška smreka na Hrušici z 51,5 m višine. Tudi nabor drevesnih vrst se je nekoliko povečal, iz 9 na zdajšnjih 14 (gorski brest, bodika, tisa, veliki jesen in dolgopecljati brest so nanovo dodane vrste).

Sistem vrednotenja se v zadnjih letih izboljšuje, čeprav zakonski akti ne dajejo najboljših podlag. Dopolnitve so mogoče pri detajlnih vrednostih kazalnikov kriterija izjemnih dimenzij. Pri vrednotenju posameznih drevesnih vrednot v občini Logatec smo lahko za vsako drevo brez težav navedli in utemeljili razlog pridobitve statusa drevesne naravne vrednote.

Končni seznam drevesnih naravnih vrednot v občini Logatec zagotovo ni predstavljen v tej diplomski nalogi. Izjemna drevesa iz dodatnega seznama so le začetek novega poglavja. Verjamemo, da bi ta inventar lahko še obogatili, a že popisovanje sedanjega stanja nam je vzelo veliko časa in truda. Zato pa je aktualna evidenca dobra podlaga za prihodnje delo in z ustrezno nadgradnjo v prihodnosti bi se število drevesnih vrednot v naši občini lahko vsaj podvojilo.

Za konec podajamo našo dokončno selekcijo najodličnejših – »drevesna elita«. Izmed vseh predstavljenih drevesnih vrednot smo izbrali tiste, ki so nas najbolj prepričale:

- Napoleonov drevored lip,
- Logaška smreka,
- smreka v Povšnah,
- Turkova bukev na Petkovcu (kljub propadanju),
- maklen pod Jakovico.

Ta drevesa je smiselno označiti in uporabiti v okviru promocije naravnih vrednot logaške občine. So perspektivna in z malce truda vseh nas jih lahko ohranimo za prihodnje generacije. V ta namen dodajamo še njihove fotografije.

Slika 5: Napoleonov drevored lip (Foto: Janez Kermavnar)

Slika 6: Logaška smreka (Foto: Janez Kermavnar)

Slika 7: Smreka v Povšnah (Foto: Boštjan Kepic, 25. 8. 2004)

Slika 8: Maklen pod Jakovico (Foto: Janez Kermavnar)

Slika 9: Turkova bukev na Petkovcu (Foto: Janez Kermavnar)

7 VIRI

Jug M., Kmet T., Kobetič L., Kravanja N., Krevs L., Valenčak J., Puškar J., Železnikar J.

Analiza stanja in teženj v prostoru in analiza poselitve kot strokovna podlaga za pripravo novih prostorskih aktov (Izhodišča za pripravo strategije prostorskega razvoja in prostorskega reda občine Logatec): končno poročilo. 2006. Domžale, Locus: 160 str.

Agencija Republike Slovenije za okolje. Atlas okolja. 2007.

http://gis.arso.gov.si/atlasokolja/profile.aspx?id=Atlas_Okolja_AXL@Arso (december 2011 – oktober 2012)

Agencija Republike Slovenije za okolje. Register naravnih vrednot. 2004.

<http://gis.arso.gov.si/mpportal> (november 2011)

Ancient tree forum. 2008.

<http://frontpage.woodland-trust.org.uk/ancient-tree-forum/> (september 2012)

Anko B. 2004. Drevo kot naravna dediščina. V: Staro in debelo drevje v gozdu: zbornik referatov: XXII. gozdarski študijski dnevi. Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire: 183-199

Brejc M. 2002. Dendrološka dediščina v občini Tržič: diplomsko delo. (Univerza v Ljubljani, BF, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire). Ljubljana, samozaložba: 89 str.

Brus R. 2004. Drevesne vrste na Slovenskem. Ljubljana, Mladinska knjiga: 399 str.

Brus R. 2008. Dendrologija za gozdarje. Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire: 408 str.

Brus R. 2011. Rastlinska dediščina občine Logatec: koledar 2011. Logatec, Občina Logatec, Naklo, Komunalno podjetje Logatec

Budkovič L. 2004. Drevesa velikani v Bohinju. V: Staro in debelo drevje v gozdu: zbornik referatov: XXII. gozdarski študijski dnevi. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire: 273-277

Čepon B. 2010. Vrednotenje naravnih znamenitosti v občini Vrhnika za turistično rabo: diplomsko delo. (Univerza v Ljubljani, BF, Oddelek za krajinsko arhitekturo). Ljubljana, samozaložba: 76 str.

Danev G. in sod. 2008. Vrednotenje dreves in opredeljevanje drevesnih naravnih vrednot: projektna naloga. Ljubljana, Zavod RS za varstvo narave, Osrednja enota. 38 str.

Demšar M. 2011. Saniran Stiplovškov hrast. Naravovarstveni vestnik, 32, 4: 3-4

Deutsches Baumarchiv.

<http://www.deutschesbaumarchiv.de/> (oktober 2012)

GERK, spletni pregledovalnik. Ljubljana, Ministrstvo za kmetijstvo in okolje.

<http://rkg.gov.si/GERK/viewer.jsp> (januar 2012)

Google Maps.

<https://maps.google.com/> (oktober 2012)

Google Earth.

<http://www.google.com/earth/> (september 2012)

Gozdnogospodarski načrt GGE Logatec 2008 – 2017, štev.: 04 – 64/08. Ljubljana, Zavod za gozdove Slovenije, Krajevna enota Logatec: 145 str.

Gozdnogospodarski načrt GGE Ravnik 2011 – 2020, štev.: 04 – 62/11. Ljubljana, Zavod za gozdove Slovenije, Krajevna enota Logatec: 105 str.

Gozdnogospodarski načrt GGE Rovte 2009 – 2018, štev.: 04 – 65/09. Ljubljana, Zavod za gozdove Slovenije, Krajevna enota Logatec: 105 str.

Gozdnogospodarski načrt GGE Logatec-Zagora 2011 – 2020, štev.: 05 – 12/11. Ljubljana, Zavod za gozdove Slovenije, Območna enota Postojna: 124 str.

Grebenc T., Piltaver A., Kraigher H. 2004. Pomen velikih lesnih ostankov bukve (*Fagus sylvatica* L.) za ohranjanje pestrosti redkih in ogroženih vrst lignikolnih gliv. V: Staro in debelo drevje v gozdu: zbornik referatov: XXII. gozdarski študijski dnevi. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire: 47-55

Habič Š. 2006. Sistem vrednotenja, ohranjanja in varstva izjemnih dreves v Sloveniji: magistrsko delo. (Univerza v Ljubljani, BF, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire). Ljubljana, samozaložba: 195 str.

Habič Š. 2004. Izjemna drevesa so dediščina za prihodnost. V: Staro in debelo drevje v gozdu: zbornik referatov: XXII. gozdarski študijski dnevi. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire: 279-284

Izjemna drevesa. 2010. Ljubljana, Zavod za gozdove Slovenije, Zavod RS za varstvo narave

Jenčič S. 2004. Debela drevesa v gozdovih severovzhodne Slovenije. V: Staro in debelo drevje v gozdu: zbornik referatov: XXII. gozdarski študijski dnevi. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire: 265-271

Kepic B. 2012. Seznam drevesnih naravnih vrednot v občini Logatec. Logatec, Zavod RS za varstvo narave, Osrednja enota. (neobjavljeno)

Keep Indianapolis beautiful, view remarkable trees. 2009.

http://www.kibi.org/view_remarkable_trees (september 2012)

Lutz J.A., Larson A.J., Swanson M.E., Freund J.A. 2012. Ecological Importance of Large-Diameter Trees in a Temperate Mixed-Conifer Forest. PLoS one, 7, 5: e36131

Mastnak M. 2004. Vrednotenje drevesnih naravnih vrednot (drevesne dediščine). V: Staro in debelo drevje v gozdu: zbornik referatov: XXII. gozdarski študijski dnevi. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire: 167-182

Naravovarstvene smernice za gozdnogospodarski načrt GGE Logatec. 2007. Ljubljana, Zavod RS za varstvo narave: 53 str.

Naravovarstvene smernice za gozdnogospodarski načrt GGE Ravnik. 2010. Ljubljana, Zavod RS za varstvo narave: 38 str.

Naravovarstvene smernice za gozdnogospodarski načrt GGE Rovte. 2008. Ljubljana, Zavod RS za varstvo narave: 40 str.

Naravovarstveni atlas. 2007.

<http://www.naravovarstveni-atlas.si/ISN2KJ/> (november 2011)

Občina Logatec, občinska spletna stran. 2009.

<http://logatec.si/vsebina/Naravna-dedi%C5%A1%C4%8Dina/> (6. 1. 2012)

Ocvirk A. in sod. 2004. Vrednotenje, določanje in revizija drevesnih naravnih vrednot: projektna naloga – delovno gradivo. Kranj, Zavod RS za varstvo narave: 14 str.

Odlok o razglasitvi dreves za naravne znamenitosti. 1990. Ur. l. SRS, št. 3/90

Odlok o dopolnitvi odloka o razglasitvi dreves za naravne znamenitosti. 1993. Ur. l. RS, št. 36/93

Okrošek K. 2010. Drevo kot izjemna naravna vrednota: seminarska naloga (Strokovno usposabljanje za varuha gorske narave). Ljubljana, Planinsko društvo Brežice

Ontario Heritage Tree Program.

http://www.treesontario.ca/programs/index.php/heritage_tree_program (september 2012)

Outstanding haritage trees. Observatori del Paisatge. 2009.

<http://www.catpaisatge.net/dossiers/arbres/eng/directori.php#EUROPE> (oktober 2012)

Oven P. 2004. Rastne posebnosti debelih dreves v urbanem okolju. V: Staro in debelo drevje v gozdu: zbornik referatov: XXII. gozdarski študijski dnevi. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire: 201-214

Pagon S. 2008. Geografija občine Logatec: diplomska naloga. (Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo). Ljubljana, samozaložba: 105 str.

Pravilnik o določitvi in varstvu naravnih vrednot. 2004. Ur. l. RS, št. 111/2004, 70/06, 58/09, 93/10

Pravilnik o gozdnogospodarskih in gozdnogojitvenih načrtih. 1998. Ur. l. RS 5/98

Pregledovalnik gozdnogospodarskih in gozdnogojitvenih načrtov. ZGS. 2005.

<http://prostor.zgs.gov.si/pregledovalnik/> (september 2012)

Sistem varstva narave v Sloveniji. 2007. Berginc M., Kremesec-Jevšenak J., Berginc M. (ur.). Ljubljana, Ministrstvo za okolje in prostor: 129 str.

Šmid Hribar M. 2008. Drevo kot dvopomenska dediščina: magistrsko delo. (Univerza v Ljubljani, BF, Varstvo naravne dediščine). Ljubljana, samozaložba: 200 str.

The tree register. 2006

<http://www.treeregister.org/> (september 2012)

Uredba o zvrsteh naravnih vrednot. 2002. Ur. l. RS 52/2002 in Ur. l. RS 67/2003

Value, benefits and costs of urban trees. 2009.

<http://pubs.ext.vt.edu/420/420-181/420-181.html> (februar 2012)

Višinomer in padomer Suunto, spletna trgovina.

<http://www.1meritev.si/> (27. 3. 2012)

Zakon o ohranjanju narave – uradno prečiščeno besedilo. 2004. Ur. l. RS 96/2004

Zavod RS za varstvo narave (ZRSVN).

<http://www.zrsvn.si/sl/> (december 2011)

Zavod za gozdove Slovenije.

<http://www.zgs.gov.si/> (november 2011)

Zupančič M., Smukavec J. 2007. Gogalova lipa. Varstvo narave, 20: 131-135

ZAHVALA

Zahvaljujem se svojemu mentorju, prof. dr. Robertu Brusu, za predlagano temo diplomske naloge in nato za vse koristne napotke pri pisanju in izdelavi diplomskega dela.

Posebna zahvala je namenjena vsem strokovnim delavcem za posredovane informacije in sodelovanje, še posebej g. Boštjanu Kepicu z Zavoda RS za varstvo narave ter vsem revirnim gozdarjem iz Krajevne enote Logatec Zavoda za gozdove Slovenije.

Hvala mag. Maji Božič za hiter pregled in lektoriranje naloge.

Urši Marinšek se zahvaljujem za prevod izvlečka v angleščino. Hvala tudi g. Alešu Veselu za posojeno opremo in merilne inštrumente, ki smo jih uporabili pri terenskem delu.

Veliko mi pomeni podpora staršev, ki so mi vsa leta omogočali študij.

PRILOGE

Priloga A: primerjava podatkovnih baz oziroma seznamov

Priloga B: primer izpolnjenega popisnega lista za drevesno naravno vrednoto v gozdnem prostoru (Ravnik – jelka)

Priloga C: primer izpolnjenega popisnega lista za drevesno naravno vrednoto v naselju oziroma kmetijski krajini (Lošč – lipa)

Priloga A

Primerjava podatkovnih baz; seznam vseh zapisov dreves, ki so se pojavili vsaj na enem izmed formalnih inventarjev izjemnih dreves (občinski odloki, register naravnih vrednot ali naravovarstveni atlas) v občini Logatec

IME	OBČINSKI ODLOK (1, 2)	REGISTER NV (2004)	NV ATLAS
bukev pri Turku na Petkovcu	1	1	1
bukev pri Krznarju na Petkovcu	1	1	1
smreka pri Turku na Petkovcu	1	1	1
cipresasta smreka na Hlevišah	1	1	1
lipe pri Peterču (lipe pri Vrhju nad Rovtami)	1	1	1
lipa na Veharšah	1	1	1
lipa »Pri bajti« ** (1) ¹	1	1	0
lipovec na Praprotnem Brdu	1	1	1
lipa pri Slabetu v Podpesku	1	1	1
lipa pri Brenču na Petkovcu	1	1	1
lipi pri cerkvi na Petkovcu (2)	1	1	1
lipa v Rovtah (3)	1	1	0
lipovec pri domačiji Kisovec - Petkovec	1	1	1
5 duglazij pri lovski koči v Rovtah	1	1	1
rastišče bodike pod domačijo Mrčivnik v Rovtarskih Žibršah	0	1	0 (botanična NV)
lipa pri Turku v Logaških Žibršah	1	1	1
smreka v Novem svetu	1	1	1
smreka v Povšnah	1	1	1
ciprestasta smreka - Bazinova dolina	1	1	1
bukev v Čukovem bregu * (4)	1	1	0

se nadaljuje

nadaljevanje tabele

IME	OBČINSKI ODLOK (1, 2)	REGISTER NV (2004)	NV ATLAS
bukev pod Ostrim vrhom ** (5)	1	1	0
bukev na Meževnikih	1	1	1
bukev v Vuknastu ** (6)	1	1	0
bukev na Lanišu * (7)	1	1	0
smreka ob Zagorski cesti **	0	1	0
smreka v Zakoritih	1	1	1
javor v Numareh (= javor nad Vrbacovim kopišem)	1	1	1
jelka v Zakoritih *	1	1	1
cerkvena lipa na Taboru	1	1	1
lipa pod Sekirico	1	1	1
lipa na Brojskem polju ** (8)	1	1	0
lipa pri Martinj hribu	1	1	1
lipa na Čevici	1	1	1
lipa v Dolnjem Logatcu	1	1	1
Napoleonov drevored lip	1 (poseben odlok)	1	1
lipa pri kamnolomu	1	1	1
divja kostanja pri spomeniku	1	1	1
kačja smreka pri D. Logatcu * (9)	1	0	0
dve bukvi v Lazah * (10)	1	1	0
lipa v Lošču	1	1	1
smreka pod Rigljem	1	1	1
duglaziji nad Grčarevcem	1	1	1
duglazije pod Gradiščem	1	1	1
dob v Lomu (11)	1	1	1

se nadaljuje

nadaljevanje tabele

IME	OBČINSKI ODLOK (1, 2)	REGISTER NV (2004)	NV ATLAS
Deželova bukev * (12)	1	1	0
Štehčeva bukev (13)	1	1	0
bukev (bukvi) pod Oblim vrhom	1	1	1
Brusova bukev ** (14)	1	1	0
kačja smreka pod Tolstim vrhom *	1	1	1
jelka na Ravniku	1	1	1
maklen pod Jakovico	1	1	1

Legenda: 1 – je zapis, 0 – ni zapisa

* Drevo je propadlo oziroma je bilo posekano.

** Drevesa na terenu nismo uspeli evidentirati (pomanjkljivi podatki o lokaciji).

¹ - številka kot oznaka na pregledni karti (slika 2) za vsa zavarovana drevesa, ki so zapisana v enem od občinskih odlokov, ne pa tudi v registru naravnih vrednot (propad, neizpolnjevanje meril).

Ime drevesne vrednote:	Ravnik - jelka			
Latinsko ime drevesne vrste:	<i>Abies alba</i> Mill.			
Identifikacijska št.:	3664			
GPS koordinate:	GKX	81658	GKY	444186 NMV: 522 m
Lastnik:	RS - državno			
Izmera dimenzij:	Kat. občina:	Laze (2018)		Parcelna št: 944/2
	Obseg [cm]:	321		Višina [m]: 46,5
Ovrednotenje:	izjemne dimenzije - višina			
Opis lokacije:	gozdni odsek 62A19c; severovzhodno od Laz, na pobočju večje vrtače, prib. 100 m od gozdne ceste			
Opis rastišča:	dobro ohranjeno, površinska skalovitost, nagib: 21°, lega: SZ			
Stopnja vitalnosti:	dobra (2)			
Opis korenin:	vitalne in močne			
Opis debla:	prisotnost odebelitev – bule, na višini okoli 15 m se deblo rahlo skrivi (nagnjenost)			
Opis krošnje:	gosta, delež suhih vej: do 20 %, v vrhu prisotnost bele omele			
Oblika krošnje:	stebrasta	okrogla	<u>jajčasta</u>	srčasta
	piramidalna	asimetrična	stožčasta	drugo
Simptomi ogroženosti:	/			
Predlagane usmeritve in vzdrževalni ukrepi:	v GGN je navedeno, da se ta odsek prepusti naravnemu razvoju			
Opombe:	na deblu je napisana št. 293 (fenološke raziskave v preteklosti)			
Popisovalec:	Janez Kermavnar		Datum: 5. 8. 2012	

Ime drevesne vrednote:	Lošč - lipa					
Latinsko ime drevesne vrste:	Tilia platyphyllos					
Identifikacijska št.:	3975					
GPS koordinate:	GKX	89649	GKY	438331	NMV:	516 m
Lastnik:	Albreht Alojzija, Zaplana 63, 1373 Rovte					
Izmera dimenzij:	Kat. občina:	Log (2693)		Parcelna št:	1389/3	
	Obseg [cm]:	412		Višina [m]:	25,5	
Ovrednotenje:	izjemna debelina + hišno drevo: znotraj 20 % odstopanja					
Opis lokacije:	3 m od regionalne ceste Logatec – Rovte, v predelu Zaplane					
	Lošč					
Opis rastišča:	slabše ohranjeno: 80 % pesek/tlakovano, 20 % asfalt					
Stopnja vitalnosti:	dobra (2)					
Opis korenin:	zbitost tal, poškodbe (pesjak)					
Opis debla:	na višini 3 m od tal je razsoha, v nadaljevanju dve enakovredni					
	debli, prisotnost bul					
Opis krošnje:	močne veje, sicer vitalna in enakomerno razvita na vse strani					
Oblika krošnje:	stebrasta	okrogla	jajčasta	srčasta		
	piramidalna	asimetrična	stožčasta	drugo		
Simptomi ogroženosti	za drevo: promet (vozila)					
Simptomi nevarnosti	za okolico: /					
Predlagane usmeritve in vzdrževalni ukrepi:	ureditev okolice drevesa					

Predpisovanje ukrepov:	ukrep	X	razlog ukrepanja (opisno)
	vzgojno obžagovanje		
	čiščenje krošnje		
	redčenje krošnje		
	dvig krošnje		
	zmanjšanje krošnje		
	obnovitev krošnje		
	oblikovanje krošnje		
	oskrba udarnin	X	razgaljenost korenin na površini
	obglavljanje		
	posek		
	nadomestno drevo		
	vezava krošnje		
	izboljšanje rastišča	X	bližina ceste, dvorišče
	drugo		
Opombe:	na razgaljenih koreninah na površini stoji pasja uta		
Popisovalec:	Janez Kermavnar		Datum: 8. 8. 2012

